

Recenzja

pracy doktorskiej mgr Piotra Budzynia pt. „*Sily Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej w programach politycznych partii rządzących w latach 2004-2019*”, napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Andrzeja Zapałowskiego, prof. UR.

1. Uwagi ogólne

Rozprawa doktorska mgr Piotra Budzynia pt. „**Sily Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej w programach politycznych partii rządzących w latach 2004-2019**” powstała w Kolegium Nauk Społecznych Uniwersytetu Rzeszowskiego pod kierunkiem naukowym dr hab. Andrzeja Zapałowskiego, prof. UR. Przedmiotem rozprawy jest charakterystyka i ocena programów poszczególnych ugrupowań rządzących w Polsce w latach 2004-2019 w odniesieniu do struktur Sił Zbrojnych RP jako wiodącego komponentu systemu bezpieczeństwa państwa. Funkcje i zadania Sił Zbrojnych RP Autor ujął wielopłaszczyznowo w wymiarze lokalnym, regionalnym i międzynarodowym. Będąca przedmiotem dysertacji tematyka jest ważna i bardzo aktualna z uwagi na sytuację geopolityczną w Europie i dokonujące się zmiany w Siłach Zbrojnych RP, mające istotne znaczenie dla bezpieczeństwa Polski.

We wstępie przedstawione zostały cele i pytania badawcze. Głównym celem rozprawy jest ukazanie wpływu programów politycznych partii rządzących na funkcjonowanie i strukturę Sił Zbrojnych RP w latach 2014-2019. Ponadto Autor uwzględnił pięć szczegółowych celów badawczych. I sformułował dwie następujące hipotezy badawcze:

1. Zmiany dokonywane w odniesieniu do Sił Zbrojnych RP związane są w znacznym stopniu z realizacją programów politycznych zmieniających się u władzy ugrupowań politycznych.

2. Wpływ na tworzone programy w odniesieniu do Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej mają uwarunkowania historyczne, społeczno-kulturowe

(ideologiczne), gospodarcze, a także zmiany zachodzące w środowisku międzynarodowym.

Recenzowana dysertacja ma charakter interdyscyplinarny, łączy podejście politologiczne z naukami o bezpieczeństwie. W pierwszej kolejności Autor zastosował metodę analizy treści debat prowadzonych w sferze publicznej oraz treści aktów prawnych i dokumentów dotyczących tematu rozprawy, a także metodę porównawczą. Ponadto została zastosowana analiza instytucjonalno-prawna. Autor bowiem w swojej dysertacji dużo uwagi poświęcił instytucjom, organom i strukturom związanym z obronnością, a także aspektom prawnym zmian w Siłach Zbrojnych RP. Zastosowane przez Doktoranta metody badawcze zostały trafnie dobrane i pozwoliły na pogłębioną analizę zagadnień i problemów będących przedmiotem pracy.

Przyjęta przez Autora cezurą czasową obejmuje okres od uzyskania w 2004 roku przez Polskę pełnego członkostwa w Unii Europejskiej i związaną z tym konieczność dostosowania prawa krajowego do wymogów unijnych, do roku 2019, kiedy to rozpoczęła się realizacja szeroko pojętych przemian strukturalnych w Siłach Zbrojnych RP. W pracy zaprezentowano formułowane w tym okresie programy polityczne poszczególnych ugrupowań politycznych tworzących cztery koalicje rządowe dotyczące realnie wdrażanych rozwiązań modernizacji technicznej i towarzyszących im zmian organizacyjnych w systemie obronnym Polski, ze szczególnym uwzględnieniem Sił Zbrojnych RP.

Dysertacja liczy 209 stron, z tego 24 strony zajmuje bibliografia. Pracę wzbogaca kilkanaście rysunków i kilka tabel.

Rozprawa posiada spójną i logiczną strukturę. Proporcje między poszczególnymi rozdziałami zostały zachowane. Objętości poszczególnych rozdziałów odpowiadają potrzebom podjętej tematyki.

Całość jest poprzedzona 7,5 stronicowym wstępem, który spełnia kryteria stawiane tej części rozprawy. Zawiera on uzasadnienie istotności tematu pracy oraz cezurę czasową. Przedstawione zostały w nim cele badawcze, w tym cel główny jakim jest ukazanie wpływu programów politycznych ugrupowań rządzących na funkcjonowanie Sił Zbrojnych RP w latach 2004-2019. Poza tym wstęp zawiera pięć

szczegółowych pytań badawczych. W odpowiedzi na nie Autor sformułował dwie wyżej wymienione hipotezy badawcze.

Ponadto we wstępie przedstawione zostały metody badawcze i omówione najważniejsze pozycje literatury wykorzystanej przy pisaniu rozprawy.

Praca składa się z sześciu rozdziałów..

Rozdział pierwszy pt. „Uwarunkowania bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2004-2019” ukazuje cztery wymiary bezpieczeństwa: międzynarodowy, polityczny, gospodarczy i społeczno-kulturowy. Jeśli chodzi o wymiar międzynarodowy to w rozprawie uwzględniono udział Polski w strukturach NATO, Unii Europejskiej, w tym w Europejskiej Agencji Obrony oraz aktywność w Organizacji Narodów Zjednoczonych, a ponadto uczestnictwo w misjach i operacjach pokojowych. W podrozdziale dotyczącym wymiaru politycznego zawarta jest analiza elementów systemu politycznego wpływających na bezpieczeństwo państwa, zwłaszcza militarne oraz zasad i norm regulujących wzajemne stosunki między aparatem państwowym, partiami politycznymi oraz organizacjami społecznymi. W przypadku wymiaru gospodarczego Autor koncentruje się na bezpieczeństwie ekonomicznym i relacjach gospodarki ze sferą militarną.. W przypadku wymiaru społeczno-kulturowego analizuje bezpieczeństwo społeczne w powiązaniu z wykluczeniem społecznym oraz uwzględnia uwarunkowania wynikające z globalizacji.

Rozdział drugi pt. „Właściwość przedmiotowa Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej” poświęcony jest polityce bezpieczeństwa Polski. Ukazano w nim działania w celu zapewnienia szeroko rozumianego bezpieczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem roli Sił Zbrojnych RP. Szczególną uwagę poświęcono w nim tworzeniu systemu międzynarodowego ukierunkowanego na tworzenie koalicji.

W rozdziale trzecim pt. „Charakterystyka Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej” Autor dysertacji skoncentrował się na analizie wymiaru legislacyjnego funkcjonowania Sił Zbrojnych. W oparciu o obowiązujące ustawy opisane zostały kompetencje organów państwa odpowiedzialnych za obronę narodową, przede wszystkim ministra obrony narodowej, a ponadto regulacje prawno-międzynarodowe dotyczące bezpieczeństwa Polski. Ukazana została także współpraca Sił Zbrojnych z

różnymi organami i instytucjami państwa. Przedstawiono w nim również funkcje i zadania Sił Zbrojnych oraz zagadnienie cywilnej kontroli nad armią.

W najważniejszym rozdziale czwartym pt. „Postulaty ugrupowań rządzących dotyczące polityki militarnej Rzeczypospolitej” ukazano treść postulatów zawartych w programach poszczególnych koalicji rządzących w Polsce w latach 2004-2019, prezentowanych w trakcie kampanii wyborczych. Szczególny akcent został postawiony na ukazanie kontynuacji lub zmian koncepcji rozwojowych dla polskich Sił Zbrojnych. Omówione zostały programy koalicji Sojuszu Lewicy Demokratycznej i Unii Pracy w latach 2004-2005, koalicji Prawa i Sprawiedliwości, Samoobrony i Ligi Polskich Rodzin w latach 2005-2007, koalicji Platformy Obywatelskiej i Polskiego Stronnictwa Ludowego w okresie 2007–2015 oraz koalicji Prawa i Sprawiedliwości, Porozumienia i Solidarnej Polski w latach 2015-2019. Koalicje te łączyło popieranie polskiego przemysłu obronnego. Dużo miejsca w tym rozdziale Autor poświęcił kwestii profesjonalizacji Sił Zbrojnych.

Rozdział piąty pt. „Przemiany Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w świetle reform politycznych w latach 2004-2019.” Przedstawione zostały w nim zmiany struktur Sił Zbrojnych i lokalizacji jednostek wojskowych., a także w systemie dowodzenia na poziomie polityczno-strategicznym. A także związane z tym zmiany legislacyjne, w tym ustawa z 2001 r. o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych RP. Ponadto ukazany został wpływ przemian politycznych na politykę kadrową w Wojsku Polskim. Towarzyszyły temu nowelizacje aktów prawnych, m.in. wprowadzenie służby kontraktowej i służby kobiet w Siłach Zbrojnych RP. W rozdziale tym omówione zostały również programy modernizacji technicznej i rozwoju Sił Zbrojnych w latach 2001-2006 oraz 2003-2008., a ponadto przyjęte w tym okresie Strategie Bezpieczeństwa RP oraz Strategie Obronności RP. Ponadto omówione zostały etapy tworzenia Wojsk Obrony Terytorialnej.

Rozdział szósty pt. „Perspektywy rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej względem zmian zachodzących w środowisku politycznym”. Przedstawiono w nim prognozy i wyzwania dla Sił Zbrojnych RP uwzględniające wpływ sytuacji międzynarodowej, zwłaszcza czynników zmiennych. Rozdział ten łączy wnioski z czwartego i piątego rozdziału z prognozami dotyczącymi okresu po 2019 roku. Pod

uwagę wzięto w nim oddziaływanie wojny na Ukrainie. Autor dysertacji ukazał ponadto znaczenie nowych rodzajów Sił Zbrojnych i polskiego przemysłu zbrojeniowego dla potencjału militarnego państwa. W tym przypadku uwzględnił perspektywiczne trendy rozwojowe w światowych branżach zbrojeniowych

W zakończeniu Autor streścił zawartość poszczególnych rozdziałów. Zestawił zapowiedzi i obietnice wyborcze poszczególnych partii objętych analizą z realnymi działaniami i ich rezultatami. Dokonał analizy zakresu postulatów, które weszły w życie. Stwierdził, że pomimo różnic ideowych i poglądów politycznych zazwyczaj kontynuowano realizację programów modernizacji technicznej przyjmowanych przez partie będące w koalicjach na określone lata. Na końcu swoich rozważań Autor stwierdził, że sformułowane we wstępie dwie hipotezy badawcze zostały pozytywnie zweryfikowane.

2. Uwagi szczegółowe

Wartością pracy jest interdyscyplinarne podejście do zagadnień będących jej przedmiotem. Jak również szerokie ujęcie kategorii bezpieczeństwa, chociaż z eksponowaniem bezpieczeństwa militarnego. Pozytywnie należy ocenić dostrzeżenie przez Autora zjawiska zacierania się różnic między bezpieczeństwem wewnętrznym i zewnętrznym..A także uwzględnienie roli przemysłu obronnego i jego zaplecza badawczo-rozwojowego w umacnianiu potencjału obronnego państwa. Autor słusznie dużo miejsca poświęcił profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP oraz cywilnej kontroli nad Siłami Zbrojnymi.

Silną stroną pracy jest uwzględnienie i analiza wielu aktów prawnych wpływających na kształt i funkcjonowanie Sił Zbrojnych, odnoszących się do okresu pokoju, sytuacji kryzysowych i wojny.

Jeśli chodzi o całokształt uwarunkowań międzynarodowych to należy zauważyć, że Autor dysertacji całkowicie pominął rolę Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. W przypadku uwarunkowań gospodarczych, pomimo ukazania relacji gospodarki ze sferą militarną, poważnym uchybieniem jest brak w dysertacji analizy budżetów na obronę narodową i ich struktury w okresach, gdy władzę sprawowały poszczególne koalicje rządowe..A przecież od wielkości tego

budżetu zależy potencjał sił zbrojnych, wielkość ich stanu osobowego oraz realizacja przyjętych programów ich modernizacji technicznej.

W swojej pracy Autor objął swoją analizą wszystkie rodzaje sił zbrojnych, jednak w bardzo małym stopniu uwzględnił stan Marynarki Wojennej RP, która jest najbardziej zaniedbanym rodzajem Sił Zbrojnych i ulega stopniowej degradacji.. Transformacji Sił Zbrojnych Zbrojnych RP w latach 2004-2019 towarzyszyły zmiany w szkolnictwie wojskowym. Ten problem Autor dysertacji pominął.

Należy podkreślić, iż swoje rozważania i analizy Autor dysertacji oparł na bogatej bazie źródłowej. Brakuje w niej jednak opracowań w językach obcych. Wykorzystał liczne akty prawne, dokumenty o charakterze strategicznym, zwłaszcza Programy rozwoju Sił Zbrojnych z różnych okresów i materiały archiwalne odnoszące się do przedmiotu rozprawy, programy partii politycznych tworzących koalicje, monografie naukowe i artykuły opublikowane zarówno w czasopiśmie naukowych, jak i w prasie cywilnej oraz wojskowej, a także materiały zamieszczone w Internecie, w tym na stronach internetowych instytucji, zwłaszcza wojskowych i związanych z obronnością.

Słabością recenzowanej pracy doktorskiej jest jej mało klarowny, niedoskonały język. Powinna ona przed złożeniem być poddana starannej korekcie językowej. Poza tym pomimo poprawnie zaprojektowanej struktury pracy, w toku analizy Autor wielokrotnie powraca do kwestii wcześniej podjętych. Sprawia to wrażenie niepotrzebnych powtórzeń. Dotyczy to także podrozdziałów. Mianowicie opis uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych zawarł w rozdziale drugim, poświęconym przedmiotowej stronie Sił Zbrojnych, a nie w rozdziale pierwszym, dotyczącym uwarunkowań bezpieczeństwa Polski. Niektóre przypisy mogłyby być rozbudowane, dzięki czemu wzbogaciłyby i uszczegółowiły rozważania prowadzone w poszczególnych rozdziałach. Brakuje również streszczenia rozprawy w języku angielskim.

3. Konkluzja

Stwierdzam, że mgr Piotr Budzyń z powodzeniem zrealizował główny cel badawczy jaki było ukazanie wpływu programów politycznych partii rządzących na

funkcjonowanie i strukturę Sił Zbrojnych RP w latach 2014-2019. Pozytywnie zweryfikował przyjęte we wstępie pracy dwie hipotezy badawcze. Innym walorem dysertacji jest dokonanie analizy zakresu postulatów zawartych w programach partii, które weszły w życie. Praca oparta jest na bogatej bazie źródłowej i jest oryginalnym dziełem twórczym.

Biorąc pod uwagę wykazaną ogólną wiedzę teoretyczną doktoranta w dyscyplinie nauki o polityce i administracji, ważność podjętej problematyki badawczej, poprawność metodologiczną rozprawy doktorskiej i wymienione wyżej jej zalety, uwzględniając jednocześnie przedstawione wcześniej uwagi krytyczne, stwierdzam jako recenzent, że jej Autor spełnia warunki ustawowe konieczne do uzyskania stopnia naukowego doktora. Recenzowana praca doktorska świadczy o umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez doktoranta. Spełnia zatem kryteria określone w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce-Dz. U. z 2023 r., poz. 742 z późn. zm). Z tego powodu wnoszę o przyjęcie rozprawy doktorskiej mgr Piotra Budzynia i dopuszczenie go do publicznej obrony pracy doktorskiej.

Warszawa, 27 maja 2024 r.

Prof. dr hab. Paweł Soroka